

Broedvogelinventarisatie SBB-terreinen 2008

1. Inleiding

Tijdens het najaarsoverleg in november 2007 tussen een afvaardiging van Vogelwerkgroep Losser en SBB werd in Hezinge besloten om in het voorjaar van 2008 een broedvogelinventarisatie in enkele SBB-terreinen te laten uitvoeren. De SBB-terreinen Ezelsgoor (gemeente Dinkelland), Stroothuizen, Beuninger Achterveld en Punthuizen (alle in de gemeente Losser gelegen) zouden door vier telgroepen van de Vogelwerkgroep Losser via de BMP-A methode op broedvogels onderzocht worden. SBB zorgde voor de vergunningen en het kaartmateriaal.

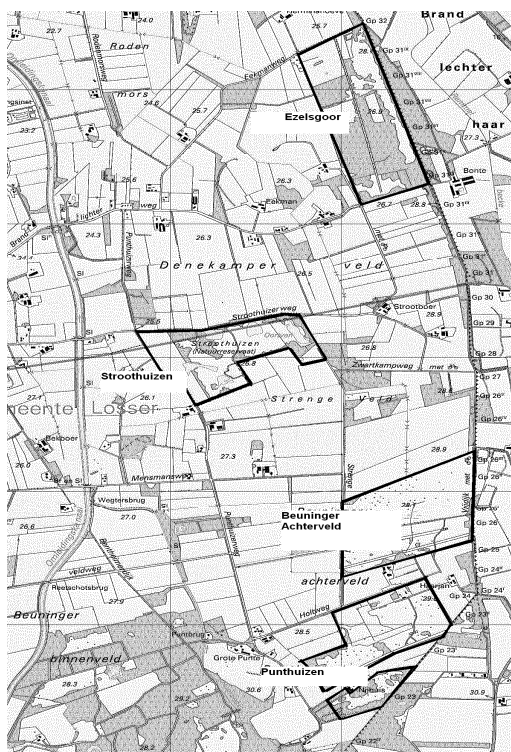
Tien tellers van de Vogelwerkgroep Losser waren bereid de inventarisaties uit te voeren. Enkele doorgewinterde BMP-ers hebben de coördinatie van de vier deelgebieden op zich genomen en hebben de tellers met weinig of geen BMP-ervaring meegenomen in het veld. Ter ondersteuning is via SOVON cursusmateriaal besteld en zijn BMP-handleidingen verstrekt om de achtergronden en de techniek van het BMP- project onder de knie te krijgen. Naast het inventariseren was dit dan ook een leerproject voor een nieuwe generatie tellers.

In overleg met SBB werd een bezoekschema opgezet voor tien bezoeken. Door slecht weer op een enkele bezoekdatum is niet altijd dit aantal bezoeken gehaald, maar het is toch gelukt om in alle deelgebieden minimaal negen tellingen te verrichten.

Met veel enthousiasme is de inventarisatie uitgevoerd en de resultaten waren best verrassend. De gegevens van het onderzoek kunnen door SBB gebruikt worden om het beheer in de terreinen verder af te stemmen. Tevens is er nu een vrijwel compleet overzicht van alle voorkomende broedvogels en hun locatie in de vier terreinen.

De gegevens van de vier BMP-A gebieden zijn ook aan SOVON doorgegeven.

Met dank aan de tellers voor hun gedegen veldwerk en Rick Ruis (SBB) voor het prachtige kaartmateriaal. Ook dank aan Geert Euverman (SBB) voor zijn coördinerende rol.

2. Gebied

De vier SBB-terreinen liggen ten oosten en zuidoosten van Denekamp tegen de rijksgrens. De totale oppervlakte van de vier gebieden bedraagt 181 ha, waarvan op enkele kleine particuliere stukjes na het terrein grotendeels aan SBB toe behoort.

De vier deelgebieden zijn van noord naar zuid:

<u>Deelgebied</u>	<u>Oppervlakte</u>
Ezelsgoor	53,9 ha
Stroothuizen	37,5 ha
Beuninger Achterveld	47,0 ha
Punthuizen	42,7 ha

De vier deelgebieden kenmerken zich als heideterreinen, enigszins geaccidenteerd en grotendeels omzoomd door bos. De heide is weinig vergrast met op de hogere delen struikheide en op de laaggelegen gebieden dopheide. In Stroothuizen en Punthuizen zijn gagelstruwelen aanwezig. Het bos bestaat voornamelijk uit grove den, berk, eik en els. In alle heidegebieden komen stroken schraal grasland voor met bijzondere vegetatie (o.a. vetblad, Spaanse ruiter, gevlekte orchis en welriekende nachtorchis). Het meeste bos is jong, alleen sommige grove dennenperceeltjes zijn wat ouder.

Punthuizen en Stroothuizen kennen oppervlaktewater, waarbij de vennen in Punthuizen ongeveer in mei droog komen te staan. In Stroothuizen verdrogen ook de meeste vennen, maar in één kom bleef permanent water staan. Begrazing door Schotse Hooglanders vindt plaats in het Ezelsgoor. Alle deelgebieden liggen als natuureilandjes tussen intensief gebruikt gras- en bouwland.

3. Methode

De vier deelgebieden zijn via de BMP-A (alle soorten) methode geïnventariseerd volgens de Handleiding Broedvogel Monitoring Project SOVON (van Dijk, A.J. 2004).

In bijlage 1 staan de bezoektijden aan de deelgebieden en de geldige waarnemingen per bezoekronde. Ook is het definitieve aantal territoria per deelgebied af te lezen.

Er is een geluidsdrager benut voor het inventariseren van uilen en Nachtzwaluwen.

De bestede veldwerktijd per deelgebied was als volgt:

Ezelsgoor	26 min. per ha
Stroothuizen	45 min. per ha
Beuninger Achterveld	27 min. per ha
Punthuizen	40 min. per ha

4. De tellers

De tellers per deelgebied waren:

Ezelsgoor	Niels Leerling (coörd.) en Peter Halman
Stroothuizen	Ben Hulsebos (coörd.), Bennie Egberink en Friso Koop
Beuninger Achterveld	Rudi Lanjouw (coörd.), Robert Blanke en Martin Bonte
Punthuizen	René Wijering en Ben Heerink (beide coörd.)

De algemene coördinatie en verslaglegging waren in handen van Ben Hulsebos.

5. De resultaten

In de volgende tabel staan de resultaten van ons onderzoek. Een volledig overzicht per deelgebied is te vinden in Bijlage 1.

Gebied	Aantal soorten	Rode Lijstsoorten	Aantal terr.	Dichtheid per 100 ha	Oppervlakte
Ezelsgoor	50	5	404	749	53,9 ha
Stroothuizen	57	12	304	811	37,5 ha
Beuninger Achterveld	43	8	308	355	47 ha
Punthuizen	63	10	291	776	37,5 ha
De 4 gebieden samen	71	16	1307	743	175,9 ha

Resultaten BMP-A in de vier deelgebieden

6. Ontwikkelingen in de broedvogelpopulaties

In het kader van opdrachten van SBB aan SOVON m.b.t. inventarisaties in hun terreinen is door Willem van Manen in 1997 en in 2001 een grootschalige kartering (1987 ha) uitgevoerd naar schaarse, zeldzame en kenmerkende broedvogelsoorten. In dit gebied liggen ook de vier door ons bezochte deelgebieden. Door het kaartmateriaal met elkaar te vergelijken was het mogelijk de ontwikkelingen op broedvogelgebied in de deelgebieden te volgen.

Bij de interpretatie van de cijfers moet rekening gehouden worden met de verschillen in het veldwerk. Bij de SOVON-karteringen is gemiddeld 5 minuten per hectare aan veldwerk besteed en bij ons BMP-A onderzoek was dat tussen de 26 en 45 minuten per ha. Ook had het onderzoek in 2001 te lijden onder de MKZ-crisis, waarbij enkele natuurterreinen werden afgesloten.

Soort	Ezelsgoor			Stroothuizen			Beun. Achterveld			Punthuizen		
	1997	2001	2008	1997	2001	2008	1997	2001	2008	1997	2001	2008
Dodaars	-	-	-	0	0	1	-	-	-	0	0	1
Nijlgans	0	0	1	0	0	2	-	-	-	0	0	1
Bergeend	-	-	-	0	0	1	-	-	-	-	-	-
Wintertaling*	-	-	-	0	0	1	-	-	-	-	-	-
Wilde Eend	ng	0	1	ng	6	3	ng	0	1	ng	4	1
Havik	0	1	1	-	-	-	-	-	-	0	0	1
Sperwer	0	0	1	1	0	0	-	-	-	-	-	-
Buizerd	2	1	1	-	-	-	1	0	0	1	0	1

Soort	Ezelsgoor			Stroothuizen			Beun. Achterveld			Punthuizen		
	1997	2001	2008	1997	2001	2008	1997	2001	2008	1997	2001	2008
Torenvalk	-	-	-	0	0	1	-	-	-	1	0	0
Patrijs*	-	-	-	1	0	1	1	0	0	-	-	-
Kwartel	-	-	-	1	0	0	-	-	-	-	-	-
Waterhoen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ng	2	0
Meerkoet	-	-	-	0	3	0	-	-	-	0	2	0
Kievit	-	-	-	0	1	1	-	-	-	2	4	2
Watersnip*	-	-	-	0	0	1	-	-	-	0	1	2
Houtsnip	1	1	7	0	1	7	0	1	4	0	1	2
Grutto*	-	-	-	0	0	1	-	-	-	-	-	-
Wulp	-	-	-	0	1	1	1	1	0	1	0	0
Holenduif	ng	0	1	-	-	-	ng	0	1	0	0	1
Zomertortel*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	1
Koekoek*	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	0	1
Bosuil	0	0	1	0	0	1	-	-	-	0	1	0
Ransuil*	-	-	-	1	1	1	0	0	1	-	-	-
Kerkuil*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	1
Nachtzwaluw*	-	-	-	0	0	1	1	2	4	1	0	3
Groene Specht*	0	1	3	0	0	2	1	0	0	0	0	1
Zwarte Specht	0	0	1	0	0	1	-	-	-	0	0	1
Grote Bonte Specht	ng	3	4	ng	1	4	ng	1	6	ng	2	3
Kleine Bonte Specht	1	0	1	0	0	1	1	0	2	0	0	1
Boomleeuwerik	2	1	0	1	2	0	3	0	0	2	0	0
Veldleeuwerik*	0	0	1	0	0	1	-	-	-	0	0	1
Boompieper	25	15	43	14	12	27	20	17	43	11	17	17
Gekraagde Roodstaart	10	6	14	2	1	6	2	0	7	6	3	3
Roodborsttapuit	-	-	-	0	0	1	3	1	4	2	1	2
Grote Lijster	ng	1	3	ng	2	3	ng	0	1	ng	1	2
Sprinkhaanzanger	-	-	-	1	0	0	-	-	-	0	0	1
Grasmus	0	1	0	3	1	7	1	2	0	1	1	2
Zwartkop	ng	1	16	ng	0	13	ng	2	5	ng	4	8
Spotvogel*	-	-	-	-	-	-	0	0	1	1	0	0
Bonte Vliegenvanger	ng	3	5	ng	2	2	ng	0	1	ng	2	2
Grauwe Vliegenvanger*	4	1	6	0	0	1	0	0	1	1	1	2
Staartmees	ng	2	7	ng	0	1	ng	1	1	ng	3	3
Glanskop	3	2	5	0	1	3	0	0	2	1	1	2
Matkop*	ng	2	3	ng	1	2	ng	1	1	ng	1	3
Kuifmees	ng	4	7	ng	2	3	ng	2	3	ng	3	7
Boomkruiper	ng	2	11	ng	1	4	ng	0	4	ng	3	5
Boomklever	0	0	3	-	-	-	-	-	-	0	0	1
Wielewaal*	0	1	1	0	1	2	0	0	2	1	0	1
Grauwe Klauwier*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	0
Zwarte Kraai	ng	0	3	ng	0	1	ng	1	3	ng	0	2
Kneu*	1	0	0	2	0	0	6	5	4	3	2	2
Barmsijs	-	-	-	1	0	0	-	-	-	1	0	0
Appelvink	1	0	1	0	0	1	-	-	-	0	0	2
Goudvink	-	-	-	ng	0	1	ng	0	1	ng	1	2
Geelgors	2	2	10	6	4	8	7	6	21	7	7	7
Rietgors	-	-	-	0	2	2	0	1	0	1	0	2

Ontwikkeling broedvogelbestand 1997-2008 in 4 SBB-terreinen
 * = Soort van de Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels 2004
 ng = niet geteld

De vogels van agrarisch cultuurland zoals Patrijs, Kwartel en Kievit zijn nog verder in aantal gedaald en zijn nu praktisch uit de terreinen verdwenen. Nieuw was de Grutto die enkele keren territoriaal gedrag liet zien in Stroothuizen. Ook aan roofvogels was het minimaal. De enige Sperwer had een nest in het Ezelsgoor.

De watervogels lieten een wisselend beeld zien. Toename of nieuwe vestiging van Dodaars, Nijlgans, Bergeend en Wintertaling, maar afname of verdwijnen van Wilde Eend, Waterhoen en Meerkoet.

Bij de bosvogels is er een duidelijke toename van de Houtsnip en van de spechten te zien. Ook Gekraagde Roodstaart, Grote Lijster, Zwartkop, vliegenvangers, mezen, Boomklever, Boomkruiper en Appelvink vertoonden een positieve ontwikkeling.

Bij de heidevogels was er een toename van Watersnip, Nachtzwaluw, Boompieper, Roodborsttapuit en Geelgors. Daarentegen lieten Wulp, Boomleeuwerik en Kneu lagere aantallen zien. De Grauwe Klauwier is helemaal van het toneel verdwenen.

In onderstaande tabel zijn de door ons gekarteerde algemene broedvogelsoorten weergegeven.

Soort	Ezelsgoor	Stroothuizen	Beun. Achterveld	Punthuizen
Wilde Eend	1	3	1	1
Fazant	2	4	3	2
Houtduif	15	11	7	14
Grote Bonte Specht	4	4	6	3
Boompieper	43	27	43	17
Witte Kwikstaart	-	-	-	1
Winterkoning	19	13	13	17
Heggenmus	4	8	5	2
Roodborst	21	16	14	21
Merel	21	13	29	17
Zanglijster	10	7	6	13
Tuinfluitier	5	6	6	5
Zwartkop	16	13	5	8
Tijftjaf	14	12	15	11
Fitis	34	46	41	32
Goudhaan	4	-	3	2
Staartmees	7	1	1	3
Kuifmees	7	3	3	7
Zwarte Mees	3	1	-	3
Pimpelmees	11	7	6	5
Koolmees	26	10	12	12
Boomkruiper	11	4	4	5
Gaai	3	3	2	3
Kauw	4	-	-	1
Zwarte Kraai	3	1	3	2
Spreeuw	6	-	-	5
Huisemus	-	-	-	1
Ringmus	-	-	-	6
Vink	37	23	16	23
Groenling	1	1	3	1

Algemene broedvogels in 4 SBB-terreinen 2008